

Van computeraanpassing naar inclusie

Mede dankzij de technologische ontwikkelingen kunnen steeds meer leerlingen met een beperking, zonder ingewikkelde aanpassingen deelnemen aan het onderwijs en de maatschappij. We gaan steeds meer toe naar een inclusieve samenleving waaraan iedereen kan deelnemen. Grote technologie bedrijven spelen hierop in. Zo staat op de website van Apple dat zij ervoor zorgen dat hun producten door iedereen gebruikt kunnen worden. Dit vraagt om een andere benadering in het onderwijs en de zorg.

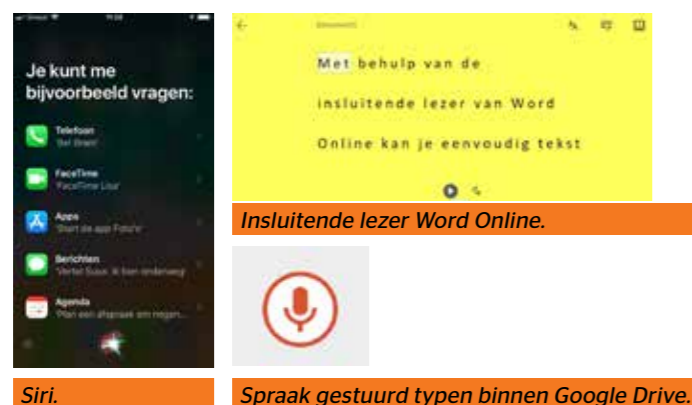
Vanaf het jaar 2000 zijn er op initiatief van Jack Vlassak in Nederland verschillende Computer Advies Teams (CAT's) opgericht. Deze teams zijn verbonden aan een mytyschool of stichting voor speciaal onderwijs. Vaak zijn er een ICT'er en een ergotherapeut bij betrokken. Deze teams hebben als doel om ervoor te zorgen dat leerlingen met speciale onderwijsbehoeften gebruik kunnen maken van digitale middelen.

De leerlingen worden doorgaans door een leerkracht of intern begeleider aangemeld bij het CAT. Het team bekijkt met de leerling de uitdaging en geeft advies. De adviezen betreffen vaak speciale randapparatuur zoals knoppen, toetsenborden, joysticks of speciale software al dan niet in combinatie met een training.

Ergotherapeut Dennis Arnold ging vanaf 2011 deel uitmaken van het Computer Advies Team van De Onderwijsspecialisten. Al snel ontdekte hij dat veel geadviseerde voorzieningen en softwarepakketten ongebruikt bleven om bijvoorbeeld de volgende redenen:

- Te ingewikkeld in gebruik;
- Sluit niet aan bij de werkelijke hulpvraag van de leerling;
- Er inmiddels eenvoudigere digitale alternatieven zijn.

De komst van de smartphone en tablet zorgden voor nieuwe mogelijkheden en andere antwoorden op de vragen en behoeftes van leerlingen.

Siri.

Sprak gestuurd typen binnen Google Drive.

Computeradvies 2.0

Tijdens een Summerschool van Kennisnet in 2012 besloten de leden van het Computer Advies Team van De Onderwijsspecialisten het anders te gaan doen. Vanaf dat moment stond niet meer het aanbod van aanpassingen en mogelijkheden centraal, maar de vragen en behoeften van de leerlingen. Een ontwikkeling naar computeradvies 2.0 met een herziene missie was geboren:

Wij werken vanuit de overtuiging dat iedereen toegang heeft tot de digitale wereld. Het betekenisvol kunnen inzetten van digitale middelen draagt bij aan zelfstandigheid, zelfredzaamheid en autonomie. Dit doen we door uit te gaan van de vraag en behoefte van de leerling, te kijken wat de leerling doet en te luisteren naar zijn/haar vraag. Door het stellen van vragen achterhalen we wat de leerling motiveert. Vanuit hier ontstaan vaak verrassende mogelijkheden die aansluiten bij de belevingswereld van de leerling.

Er werd een Facebook-pagina 'Leren met Computeradvies' ingericht en er werden vanaf dat moment computeradvies sprekers gehouden. Niet meer de leerkrachten, maar de leerlingen stelden fysiek of digitaal een hulpvraag en maakten op eigen initiatief een afspraak. Ook ouders vonden de weg om hulpvragen te stellen.

Vanuit een hulpvraag van de leerling wordt er met de leerling op zoek gegaan naar mogelijkheden die technologie voor hem/haar kan betekenen. Vaak kiezen de leerlingen voor de inzet van hun eigen smartphone of tablet en bekende applicaties waarbij ondersteunende technologieën zoals spraakinvoer, voorleesfuncties en agenda planning zijn geïntegreerd. Speciale ontwikkelde aanpassingen voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften worden door deze leerlingen vaak niet gekozen.

Recent onderzoek van Movisie in 2018 naar zelfhulptools voor mensen met een lichte verstandelijke beperking ondersteunt dit beeld. Uit dit onderzoek blijkt dat mensen met een lichte verstandelijke beperking vooral gebruik maken van bekende apps, zoals WhatsApp, Facebook, een wekker en een agenda. Speciale apps voor mensen met een verstandelijke beperking kennen zij en hun begeleiders vaak niet. Alleen de VraagApp wordt wel eens gebruikt. Via de VraagApp kun je dagelijkse vragen stellen waarop vrijwilligers antwoord geven.

Via de VraagApp kun je dagelijkse vragen stellen waarop vrijwilligers antwoord geven.

De (online) gesprekken met leerlingen geven ons inzicht in de belevingswereld van de leerlingen en zorgt voor nieuwe vragen en discussies:

- Wat is voor de leerlingen werkelijk belangrijk om te leren voor hun toekomst?
- Hoe bereiden we ze voor op een steeds sneller veranderende wereld?
- Hoe leren we deze leerlingen om te gaan met de grote hoeveelheid aan informatie en mogelijkheden die ze via de digitale wereld toegereikt krijgen?
- Wat vraagt dit van professionals in het onderwijs en de zorg?
- Wat vraagt dit van ouders/verzorgers?

Maatschappelijke discussie

Landelijk kwam er een discussie op gang over hoe we kunnen en moeten inspelen op de steeds sneller veranderende technologie en maatschappij.

Kennisnet geeft in het Trendrapport 2016-2017 aan dat leerlingen en ouders met andere verwachtingen de school in lopen en bedrijven andere opgeleide werknemers vragen. Van huis uit zijn kinderen vaak gewend aan tablets waarmee ze op internet van alles kunnen doen, bijvoorbeeld leren lezen, schrijven of rekenen met educatieve apps. Op school zien we vaak nog hoe het vroeger werkte: informatie opzoeken in boeken, opgaven maken in schriften die leraren met de hand nakijken. Toegegeven, het is niet eenvoudig om de steeds snellere ontwikkelingen in maatschappij, economie en technologie met behoud van kwaliteit in het onderwijs te verweven. Dat het sneller moet en kan dan nu het geval is, lijkt echter ook duidelijk. Het verschil tussen thuis en school, werk en onderwijs mag niet te groot worden.

Het nieuwe 'dynamische' logo voor minder validen, De Volkskrant 5 september 2014.

Op 5 september 2014 publiceerde De Volkskrant een artikel over een nieuw logo. Wat betekent een dergelijk nieuw logo voor het onderwijs dat wij geven aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften? In 2015 geeft Zorginstituut Nederland in een adviesdocument 'Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: de contouren' aan dat een omslag in de zorg noodzakelijk is.

- Niet de ziekte of aandoening, maar het functioneren, de veerkracht en de eigen regie van de burger moet centraal staan.
- Niet het bestaande aanbod aan zorg, beroepen en opleidingen is het uitgangspunt, maar de toekomstige vraag naar zorg, waarbij de focus ligt op wat moet en niet op wat kan.
- Een toekomstgericht continuüm van bekwaamheden is dynamisch en vraagt regelmatige actualisering om in te kunnen spelen op veranderingen in de benodigde zorg.

De onderstaande tabel uit het adviesdocument geeft de nodige veranderingen van het huidige systeem weer. Deze veranderingen zijn alleen te realiseren wanneer men in staat is het eigen referentiekader te ontstijgen en vooruit te kijken naar het algemeen belang en niet uitsluitend naar het eigen belang. We staan op de drempel van een nieuwe periode waarin we gevestigde belangen en posities ter discussie stellen. Dit doen we omwille van de kwaliteit en continuïteit van de gezondheidszorg en vooral in het belang van de burgers van Nederland.

Van	Naar
Aanbod	Vraag
Ziekte	Functioneren
Zorgen voor	Zorgen dat
Professionele autonomie	Co-creatie
Fragmentatie	Zorgarrangement
Hiërarchie	Regie
Verticaal	Horizontaal
Betrekken van burgers	Consultatie van professionals
Eigen belang	Algemeen belang
Recht hebben op	Verantwoordelijk voor
Macht	Kracht
Beroepenstructuur	Continuüm van bekwaamheden

Op weg naar de vierde industriële revolutie

Kennisnet geeft in het Trendrapport 2016-2017 aan dat de ontwikkelingen met betrekking tot 'the internet of things' ook wel gezien kunnen worden als de vierde industriële revolutie. Juist de ontwikkelingen op het gebied van the internet of things zullen voor leerlingen met een specifieke ondersteuningsvraag veel kunnen betekenen. Een industrie waarin deze ontwikkelingen momenteel steeds meer zichtbaar wordt, is de auto-industrie. Een aantal jaar geleden kwam een oud stagiair met een spasme in zijn benen naar ons toe om zijn eigen 'aangepaste' auto te laten zien. Hij kon deze auto volledig bedienen met zijn handen en had zijn benen hierin niet nodig.

De kinderen die nu naar school gaan zullen in de toekomst mogelijk niet meer rijden in een auto die ze zelf moeten besturen. Ze zullen zich laten vervoeren door een zelfrijdende auto. Dit biedt natuurlijk enorm veel mogelijkheden voor leerlingen die niet in staat zijn een auto zelf te bedienen, niet zelfstandig kunnen reizen met het openbaar vervoer en afhankelijk zijn van taxivervoer.

Hoe verder?

Hoe deze transitie en ontwikkelingen precies vorm gaan krijgen, is lastig te voorspellen. Om aan te kunnen blijven sluiten bij deze ontwikkelingen is een andere professionele houding van collega's in het onderwijs en de zorg noodzakelijk. Durf te kijken buiten je bestaande kaders. Wees nieuwsgierig met een open positief kritische houding. Laat leerlingen of cliënten meedenken in de mogelijkheden die technologie kan bieden en sluit aan bij hun werkelijke vragen en behoeften. ■

Dennis Arnold is ergotherapeut bij De Onderwijsspecialisten. Hij houdt zich onder meer bezig met de mogelijkheden van ICT voor kinderen en jongeren met een specifieke ondersteuningsvraag.

De volgende landelijke netwerkbijeenkomst van Gewoon Speciaal ICT staat gepland in november 2018. De aanmelding verloopt net als anders weer via de website van LECSO. Ons advies is om niet te lang te wachten met inschrijven voor netwerkbijeenkomsten want vol=vol.

Kijk voor meer informatie over de netwerkbijeenkomsten van Gewoon Speciaal ICT, het Gewoon Speciaal ICT Lab en studiereizen van Gewoon Speciaal ICT op onze website gewoonspeciaalict.nl. Zie ook onze Facebook-pagina "Gewoon Speciaal ICT" en Twitter @GSICT.

t.koningstein@gewoonspeciaalict.nl en e.peters@gewoonspeciaalict.nl